ПАНЧЕВАЦ.

ЛИСТ ЗА ПРОСВЕТНЕ И МАТЕРИЈАЛНЕ ИНТЕРЕСЕ.

БРОЈ 25. У четвртак, 24 марта 1871. ГОД. III.

„Панчевац“ излази четвртком и недељом. За Аустрију и Угарску стоји на годину 8 фор., — а по године 4 фор., — на четврт године 2 фор. — Рукописи се не враћају натраг. — Уредништво и администрација „Панчевца“ налази се у Спиртној кући преко пута од успенске цркве. — За огласе плаћа се за ред из петита 7 новч. Осим тога сваки пут 30 новч. штемпларине.

Новосадски митинг.

Већ се разлеже по свима крајевима Српства глас народа, што се чу на митингу у Новоме Саду у прошлу недељу 14. ов. м. Народ захтева: 1.) да се Милетић одмах слободи поврати; 2.) ако се тако не збуде, изјављује, да се на меродавном месту у овој држави не брине за једнако право и правицу за све, и народно осећање остаће увређено.

Те одлуке усвојио је не само митинг новосадски, него их усваја и цео народ српски као што се види по телеграмима, који су из разних крајева стигли митингу и као што дознајемо по гласовима у нашем новинарству.

То је дакле глас народа. Глас народа није само меродаван на парламентима, уставним саборима, званичним скупштинама и т. д. Он је још много меродавнији, кад се чује на једноме збору, кога није „званично“ сазвао „председник“, него који се тако рећи сам сазвао, кога се чланови својевољно искупише гоњени унутрашњим осећањем, да даду од себе гласа за неку ствар.

Такав је збор био и онај у Новоме Саду од 14. ов. м.

Он се састао у то име, да протестује против сурове силе, којом поштен човек за непоштена страда, правда се због неправде гази а нитковлук некажњен остаје.

Милетић је казао бану Рауху, да је „харамија.“ То исто казао му је не један пут и „Заточник.“ Милетић је због тога од мађарског суда осуђен на годину дана затвора, а „Заточнику“ је војнички граничарски суд дао за право, јер је доказано, да је Раух-бан био заисто оно, што су му казали Милетић и „Заточник“. Кад је то доказано на суду петрињском, онда круна није могла дуже подносити, да такав човек седи на банској столици, и она му је дала — путни лист!

А Милетић?

Милетић још седи у затвору због истога Рауха!

Какво се логично закључење даје отуд извести?

Ево ово: Онај, који је заиста био кривац, тај ужива слободу, а онај, који је открио кривца и који му је то казао у очи, тај је осуђен на затвор од 12 месеци. Је ли то правда? Шта значе они закони земаљски и какво им поштовање може грађанин одавати, кад њих самовоља појединих употребљује да изврши своју ћуд над онима, које не могу да подносе? Зар закони само да служе на корист влади, а не целој земљи и народу? Зар сме закон бити оруђе Андрашијево и мађарске владе, а не заклон и заштита свима грађанима? Ето Раух је упропастио читаву једну земљу, он је срамно познат са лоњскога поља, он је срамно познат са лимито-соли, он је многој сиромашној породици кору хлеба отео, он је многим људма поштење узео, он је многе у просјаке отерао — а тај Раух данас само што није више бан, — то му је сва казна! Његова баронска милост не сме друкчије бити кажњена, она мора уживати потпуну слободу!

А с друге стране човек савршено поштен, који потпуно поверење свога народа ужива, који живи и ради на велику корист свога народа и земље, који неустрашимо истини и правди служи, те с тога не може да трпи кад види да се нитковлук шири него му свету на видику образину с лица скида, — тај човек допао је затвора „по закону“. Јест, по „закону Андрашијевом“, али не правди божјој и правици људској.

Митинг у Новоме Саду протестовао је против тога, али не хтеде молити никога за милост. До неба му хвала због тога! Ту лежи мушко достојанство народа нашег, да за правду и правицу ни кога до Бога не моли, него за њу или се бори или [illegible] трпи. Имајући свагсила за времена траје а невоља редом иде! Скрхаће се богме и сила данашњих власника, који народ наш хоће у керге да мету, и доћи ће невоља и на њих. Није далеко време, кад ћемо се моћи упитати за многи невини затвор, у коме чамише први синови народни, за многу неправду, која нам се учини из беснила. И тада ће се враћати мило за драго!

А дотле нека нас држи пробуђена свест наша, и нека нам оплоди сваку корисну радњу на свима пољима нашега народног живота. Нису нас могле сатарити ни друге силе, које су мало више јуначког фонда у себи имале и које су вековима трајале, а камо ли да ће нам наудити сила мађарска, која снагу своју црпе из народића од четир милиона и која видећи нешто мало успеха за ово неколико последњих година зида већ на вечност и мисли, да јој се све с пута уклонити и покорити мора.

И опет евала митингу, што осветла мушки образ српски, пустивши из себе јуначан глас за погажену правду. Тако треба и у напред да радимо. На то поље треба да изнесемо сва наша усиљавања. Сто пута нам је милији један достојанствен митинг, него десет депутација, што обијају прагове великашке. Натраг дакле с депутацијама! Не дамо каљати образа народног од *којекаких дворских ћирица* који депутацијама удељују приступ као „висачајшу“ милост неку. Не заборавимо никада, да је народ госа над госама и да нико нема права образа његова каљати ни пред ким. Натраг дакле с депутацијама, а народне зборове на среду!

Ми не молимо владу за ослобођење Милетићево; ми то од ње иштемо у име правде, која је влада над владама и суд над судовима, у име правде, која се може за неко време затиснути, али угушити никада. Хоће ли влада послушати глас народа или не ће — то је нама са свим свеједно. Послуша ли, — поправиће погрешку своју и помириће се с гласом правичности, али нас ни тада не ће обвезати ни на какву захвалност. Не послуша ли, — онда знамо, да она жели остати на путу силе и беснила, а тада ће, као што одлука митингова гласи: „народно осећање остати увређено“.

Мађари нека се добро узму на ум, да им ову одлуку на просто-народни српски језик не преведемо и у дело не приведемо, јер ћемо онда морати оном истом мером мерити, којом су нам мерили.

Милетић пак, с вачким сведочанством у руци, повратиће се још већи у крило свога народа, где га само љубав и поверење очекује.

Ђацима на великој школи, поздравље од њихових другова из Швајцарске.

И деца док бејасмо, делисмо срећу и несрећу заједнички; јер нам је пут један био, мета ако и незнана, једна и иста: и незнадосмо, а бејасмо браћа и другови. А што смо даље корачали на путу истине, што смо се више приближавали оној светињи којој се клањасмо, рука нам руку све јаче притишташе, срца нам беху све отворенија, речи јасније, ми не имадосмо тајне један према другоме, ми већ знадосмо, да смо заиста браћа. На заставу наших мисли записасмо реч солидарност! И немо притиштање руку имало је својега значаја: ми се заклињасмо, да се боримо за слободу а противу тираније, па ма у каквом облику да се покаже! И деца посташе људи: дође време, да се некадашњи снови, слике лепе, које нас обајаваше, остварују. Наука нам је показала поље за борбу. Пред нама је троје силних. Снага им је див, сретства су им ужаси! Али ми рекосмо: „на муци се познају јунаци“, и не клокосмо [illegible] за стену „уставности“ и оковани тешким синциром „законитости“ и „поретка“, ми не малаксасмо, не уплашисмо се... На површини данашњега друштва, као некада грчки богови на Олимпу, разметали су се наши противници! Престо је то, мантија и она хала, што овој двојици помаже, да исиса срч, несретноме народу! А око њих је сјајна гомила мрачних подлаца! И разметаше се, и размећу се, и како би се тек разметали, да их нешто наш поругљиви смех не узбуњује!... На ужасе су њихова уха навикнута: писка и вапај мученичкога народа, то је она лепа свирка, која их уљуљкује у блажене снове. Али смех, не!.. На то нису силни обикли слушати, то их буни, то им квари уживање, ћејф... И они шиљу своје љубазне и верне, да умучкају продрзљивце. А „лоше слуге, грђег господара“, лете и муте и жаре и пале. — Али умучкано није удављено. Тавница братими, не разбратимљује! Неми осмех прелази с усана на усне, да само једном што сложније прсне у што јачи смех. А ужасан је то смех! Муња је то која изазиваље гром, грмљавина је то што предсказује лепше време, кад ће смех да се претвори у најдивнију мелодију, али не за наше противнике. Њих тада неће више бити! Узаман наши силни противници шиљу своје крвничке чете змајева и орлова, наше је срце веће, но што би га могли стаманити, наша је снага млада, па све млађа бива, наша је будућност! Њихова је прошлост, трошна, сатарена. Време им је само ископало раку; а дивља писка сова и кукавица неће их избавити: они читају опело и себи и њима!

Напред, смело и јуначки на путу истине!

Тавница је суђење јуначко; а насиље нека вас што боље и што јаче уједини!

На путу истине, у борби за свету ствар погаженога народа: за слободу, праву, потпуну, вазда смо један на другога полагали, и вазда ћемо један поред другога стајати! Просторија која је сада међу нама, малена је: ми вам пружамо руку као браћа, која вас се никада не одричу, а још најмање онда, кад јуначки ступате у борбу. Здраво да сте нам браћо, ђаци на великој школи! Ми вас поздрављамо, као прве борце, који ступате смело у борбу за начела! Српскоме народу нема боља јамства, за бољу, за лепшу будућност. Здраво да сте борци, противу насиља, противу ћејфа, гадних силних; здраво на путу, којим корачате у народ! Тамо је наше место; а на „висину“, где се сјају круне и престоли, нека се пењу кукавице и изроди!

Живела слобода, једнакост и братинство!

ДОПИСИ.

△ **У Новоме Саду**, 16. марта. — Овде се сада разговара само о мнтингу, што је држан у недељу 14. марта, па тако и ја не знам друго него с том темом почети овај мој допис.

Митинг овај беше већи него и један од досадањих. У резолуцији, која је у митингу донесена, спомиње се, да је на збору 3000 чланова сакупљено, али ја који сам као крајишник гледао толико пута баталијон војника на окупу, могао бих се заклети, да је четир така баталиона могло бити, а то је најмање 4000. На митингу овом беше заступника из 47 општина, а стигло је до 50 поздрава телеграфских са свију крајева српских. Митинг је у опште достојанствено испао.Ереда не беше никакова. Само се држи, да би боље било да је претседник митинга на свршетку митинга допустио фотографу, да га сними, а има их доста, који мисле, да и не одговара озбиљном послу, ради кога се митинг састао, да се даје моловати, па

се и то мисли, да би се избегло сваком нападају на митинг, да је др. Лаза Костић био мало мекши (? У.) у говору, ма да је свима из срца говорио, чему је сведоџба оно слатко одобравање којим је пропраћен његов говор који беше кратак али пун истине и досетке.

На послетку имам и ја од своје стране нешто да замерим, а то је, што ми, кад се на кога у чему угледамо, то онако не израдимо, као онај на кога се угледамо. Ми смо од Чеха примили тај обичај, да митинге правимо, али нисмо од њих то усвојили како они митинг сакупљају. Код њих се на месец два дана припрема у потаји, кад се хоће какав велик скуп да састане и онда се тек на јавност изађе, кад је све већ удешено, па онако и нема тамо важнија митинга, на коме не беше до десетак тисућа људи. А ми обично на тучин дан сећамо се божића. Да тога није било, овога би пута јамачно ако не више а оно бар још толико света било, колико га беше, а десетак хиљада Србаља на једном месту, то би мало страшније звонило. Народ наш хоће да стане за правду на браник, само му треба на време абер дати, а како смо ми удесили, има браће, који су добили позив на митинг, кад је већ митинг прошао. Кад знамо како са поштом траљаво стоји, онда треба писма бар две недеље напред разашиљати а не пре пет шест дана. И онако ређи, [illegible] дошао него што се могло очекивати судећи по припремама. Шта је томе криво? Да није оно, што је један гост у наздравици својој исказао жељу, да он хоће, да митинг овај буде од користи само оном, ради кога је сазван а ником другом, и сви су исти и домаћи уз њега пристали!

Овом приликом допустите ми, да исправим вашег дописника одовуд у томе, што је у једном броју вашег цењеног листа, рекао да је Корнел Јовановић сам себи у познатој изјави у „Народу“ хвалу ковао и сумњично га с тога што је та изјава у „Народу“ изашла. Ја вам јамчим да су речену изјаву заиста писали пријатељи Корнелови, па да су они били спремили, да у одговору једном изиђу са својим именима на среду, где би и то рекли зашто је изјава изишла у „Народу“ а не у „Застави“, и да је тај одговор већ сложен био, али је сам Корнел пријатеље своје од штампања одвратио, да се ватра већма не разгорева. А што се тиче оног сумњичења, које је и тамо у Панчеву ухватило корена, што сам дознао из писама, које отуда пишу својим и мојим пријатељима овде, то треба да се изгуби, јер вас могу уверити, да Корнел није тражио никаку алијансију с „Народом“, а што је изјава изашла у „Народу“ то је ствар његових пријатеља, и ако ко тражи, пријатељи ће ти и одговорити, да ли је тако и зашто је.

На послетку имам и то додати, да она званија од којих веле, да су Корнела истиснули, нису званија за плату, него да ту ваља о свом хлебу чувати овце свију нас, па да је Корнел и тражио та званија, није их тражио из користољубља.

У осталом не ваља у свачем видети баука.

С. **У Новом Саду.** — Тек што је камичак „љубљанске конференције“, који је бачен био међу српску и хрватску народну странку, да их завади и раздвоји — тек што је камичак тај усахнуо, и тек што је лепше сунце народној странци помолило се, — кад ево већ и другог облачка, који им заједничке цели потамњује, који иде на то да их ослаби и за рад онеспособи, а тај је — Срем и Далмација. — „Заточник“ у једном од последњих бројева донесе чланак: „препор за Далмацију“ и у којем се вели: „Срем и Далмација спадају у тројединy краљевину па — баста“. — Заиста дакле погодисте ви у вашим чланцима, шта значи ћутање „Заточниково“. Ми се преваримо, кад мишљасмо да „Заточник“ смелитије мисли него „Слога“ — Старчевић и Кврник. (Ми никако не можемо допустити, да се „Заточник“ идентификује с овима последњима. У.) Али како смо се ми смели надати, код опакесне лањске „изјаве“ — Штросмајерове? — Ал нека — бар нека смо с њиме на чисто. — Па о по свима свеучилиштима, где је само хрватских ђа, — сваки, ма да заступа народњачка начела, ак је с друге стране Старчевићевијанац, — па одуда слоге међу Србима и Хрватима? — Ми смо мислили заједницу општу са њима, кад нас поколењи језик не деле да нам је дужност да заједнички идимо, пошто смо врло слаби да би се сваки на ошка против спољних одношаја одржати могли, но си се сепаратишу! Та ми не речемо, да Далмација не пада у тројединy краљевину. већ — само не у хрватску тројединy краљевину. — Ако баш силом хоће да останете усамљени — махните се права, који је у старо доба према опадашњим околностима грађено, јер њиме нећете српски народ у хрватски претворити. — У свему овоме треба на уму да има „Заточник“ да ми сви као један стојимо уз Милетића, који је у „Застави“ о томе прозборио!

Суботић и М. Ђорђевић сазвали су митинг за 14. март. — Тога дана а и отпре поиздолазише силни странци, које изасланици појединих општина, које пак поједини родољуби. У 2 сахата по подне био је већ силан свет пред „друштвом за радиност“ и око 3 сахата крене се Србадија отале кроз главније улице, и под заставама дође на рочиште, — где још силне затекоше. — Милина је била видети овакав скуп, какав нигда у доњим крајевима Угарске не бијаше — дивота је било видети како је сваки свестан, како је одушевљен, и како је сваки мирно и достојанствено дошао да изрече захтев свој као грађанин ове државе! — Како се Срби политично за неколико година изменише! Овде се мора омладини признати, да је довела српски народ до те свести, до које може бити само је чешки народ у Аустрији дошао! За српски се народ потпуно рећи може, да брзо корача у изображењу, а овај брзи ток покренуо је човек који сада тамнује за народ и његове цељи — Милетић, а за њиме и омладина удара трагом његовим, те се данас поносити можемо! — Па тако и данас сакупи Србадија са свију страна да се поразговори и да протужи праведним гњевом над неправдом и силом. — Па шта су свршили?.. Закључили су да пишту Милетића, који је због „протерапог“ бана затворен. — Силни говорници као: Суботић, Сандић, Костић, Ђурђевић и Влајковић дадоше одушке срцету и бесећаху народном речи, јер свака им се речца одзиваше у 3000 срдаца српских. — Зарадовало нас је и то што је Суботић презрео неке локалне заћевице и само опште имао на уму, те зато и устао онако ватрено за народног борца — Милетића. — Можете мислити како је величанствено било кад је само из 47 оштина изасланика било и кад је до 50 телеграма стигло, у којима је свуда Србин — српски и од срца поздрављао браћу своју. — Уједно је са састанка послат телеграм и Милетићу на који је он одговорио: „хвала браћо, — ал ћу затвор издржати“! — На састанку је била силна Србадија при свем том што је по Бачкој вода и што је саобраштај са Сремом због покварене ћуприје прекинут био. —

Овде морам похвалити и Карловачке ђаке, којих је до 50, већином „благодјејанци“, при свем том што им је Јова забранио, дошло на састанак, и то још марадоше вожњу платити! — Састанак се разишао са надом да му неће жеље остати „глас у пустињи“ и са „живео Милетић“! — Чудно је још, да на састанку не би београдских „велико-школаца“, — јер знам да их се до 100 пријавило, да ће доћи! — Сигурно пису путне листове добили! — Ненормалност у великој школи и узроци јој показују најбоље поштење владе у Београду. Још у Србији горе владе није било, јер ни једна није бар без милосрђа била, ни једна није тако камена, да ђаке, за које зна, да су им родитељи сиромашни, и да немају никаквих средстава проврге у њиховом послу. — Као што чујемо није јој ни отпуст доста него је још и два понајвреснија правника Пајића и Шокорца у полицију затворити дала! Србијо! спасавај се јер једанаести је час!...

Дружина „Вила“ за коју сам вам пре живио лепо напредује, при свем том, што су неки чланови ради себичних цели хтели је, да униште, — по други пут што опширније о њој. — Још ћу да речем, да сам из сигурног извора дознао, што се ваших реалаца тиче, да су они 1869 године искали дружину — но да се искање одбило о тврду вољу професора! — Дакле није на њима кривица! —

∞ **У Новом Саду.** Најновије вести са запада јављају да је у Паризу овладала социјално-демократска партија и да је истакао се „средишњи одбор“ у чи- [illegible] колективно је своју власт у руке „општине“ која је по најновијим вестима у Паризу са великим уделом народа изабрана, и тако у Паризу је влада основана на најновијим начелима. — Но шта ради међутим „народна скупштина“? Стара се како ће војску сакупити и тиме вољу и глас народа утући. — Париз је свагда предњачио — па и сада! А и у Лиону Марсељу, Тулузи, Бордову и Ст. Етијену и другим већим варошима у Француској прокламована је комуна и тиме потпомогнута влада паришка. — Међутим на пекима од тих места ред(!) је повраћен, али ипак вароши су готово све уз Париз. — Не верујем да до грађанског рата неће доћи, јер и „народна скупштина“ изишла је с бојом на среду те сви њени династички чланови: легитимисте, орлеанци и империјалисте, здружише се да обнове монаркију, која је кадра ред (боље притисак) одржати, а како је њихова и већина, то се надати, да ће то што скорије и бити и отуд вест да је принц Омал већ у Версељу. — Ни сам орлеанистички старац Тјер не допада се више скупштини, која не може да трпи да јој се у седницама „република“, спомиње, а камо ли либералци као Фавр, Пикар и Симон. — Па и сам Наполеон већ скупља пријатеље да се врати у, земљу, коју је унесрећио, да је још цеди и мучи. — У Паризу међутим и не сањају о „монархији“ већ хоће социјално-демократску државу, и заиста кад помислимо на одважност вођа њихових, не давно на смрт осуђених: Бланки-а, Пијата и Флурана, можемо се надати, да ће ипак права република једном већ у Француској овладати. Док је таки каос унутра, дотле је и немачка војска опет заузела своје позиције и можда ће сада, пошто је империјалистичку Француску сатрла, хтети да је сатре и оваку, бојећи се можда да се истинити плам гњева народног не распири и преко границе француске и не поруши све аристократе и изелице који дембелишу о народном зноју и на његовој грбачи. — Ми се амо треба само да радујемо да је овладала воља народа у Француској, да је постала једнакост, да се дембели руше са меканих столица.... а не треба, онога, који аристократе и лепштине руши, називати „лоповима“, „лепштинама“.

Код нас се држе предавања у велико. Панта Поповић предавао је и рашчланио: да ли су сви људи једнаки“? Он је са таком вештином и простим народним дијалектом преставио истинске мисли на-

ПОДЛИСТАК „ПАНЧЕВЦА“.

Жена — да вас бог сачува.

Црта из друштвеног живота.

Написао Ђена Павловић.

(Наставак.)

Већ је попуштала зима, јер са кућа цураше отопљени снег. Сунце сијаше красно, као у сред лета, и готово да осетите топлоту његових зрака.

У овој варошици најсуморније је некако ово доба. Са стреја тече отопљени снег, по сокацима брчкавица, испод танког снега вире црне грудве, изгледа, као да нека аветиња кези зубе на овај свет. Осећате топлоту сунчаних зрака и опет вам је зима. Не знате, је ли боље седети у непријатној одаји, па чекати пролеће или на топломе сунцу гледати зиму, што издише.

Па при тако суморном добу кака жалост мора да је тек у Тодоровићевој кући! Мала Милева који час да издане. Како је онај дан прозебла чекајући оца, како је онај дан у постељу легла — више ни устала није. Она могаше рећи, да је жртва сиротиње или можда и .... али он је опет отац....

За цело време њена боловања Тодоровић не шћаше да уђе у одају, где му ћерка лежаше. Понекад само запита лечника: од чега паде у болест девојче, а лечник би одговорио: од назеба и неуредна живота. Тодоровића би тада обично нека туга обузела, он осећаше јак немир у души, али беше у чудноватом положају, где му се чињаше: да не може више живети живот поштена оца, ваљана грађанина. Зар му нико не пребациваше то? запитаћете, знадем. Али у животу је тако. О оном, што се свету учини, да је нешто „страшно“, говори се онда, кад се то појави. И тад се говори и сувише а после све мање и мање и на послетку је тако што обично, да свет не држи за вредно о томе говорити. Тако беше то и са Тодоровићем. Кад дознаде свет, шта учини од себе и породице, не могаше доста да се начуди. Познаници га опомињаху на опасност, што ће га постићи са том злом душом, после, кад увидеше, да је све заман, лагано по лагано ућуташе. А што је свет више ћутао, са отим се Тодоровић више уваљивао у несрећан живот. На послетку, нека мржња према својој породици постаде код њега нешто природно.

Малој Милеви не беше помоћи. Узалуд сваки труд лечников, сузе материне и сестрине — она мораде отићи лепшем свету, камо ћемо сви самртни. У варошици, када огласише Тодоровићеву ћерку, када се дознаде, да је Милева умрла, разнео се за тили часак тај глас. Па онда да не кажете да је чудан тај свет. Док беше сирота жива, никоме не паде на ум, да јој купи обућу, како се не би морала смрзавати; сада, када јој више ништа нужно не беше, сада вам стадоше шиљати, једна кућа круну, друга покров, друга опет даде дивотан сандук направити — са свију страна стадоше слати које новца, које јестива и пића, као да би са отим хтели да покају грехе, што досада никада и не мишљаху помоћи сиротој породици. И господин Тодоровић гледаше све то мирно — као да му није умрло девојче, — ћерка.

У цркви стајаше он поред жене и кћери, као да је онај исти отац, што беше пре неколико година. Ал шта ћете: тако то изискује свет: што се у кући чини, не мора се то свету на видику чинити. Могосте том приликом чути силна шапутања:

— Гледај, молим те, како плаче, говораше јадна простакиња.

— Ала је тај човек опао, опет друга.

— Виле га устрелиле! А што се не влада поштено?

— Ал ја бих ону, ону за језик обесила!

— Право кажете, прijo, и ја бих њу, опчинила га је. Опчинила га је — гледајте само, како му очи стоје.

Сви ти разговори тицаху се Тодоровића и госпође Николајевићке. Свак је упрьо очи у њега. Николајевићке не беше ту. После вам свак ишчекиваше жељно: шта ће свећеник да каже. Овај говораше одвећ вешто а при свакој његовој речи осећаше Тодоровић, да га срце јако боли. Он покри очи марамом, јер не могаше да издржи стреле — очи силна света, што беху у њега упрте.

За Тодоровићеви леђи стајаше кум-Тоша, задовољно одобравајући сваку реч свећеникову, што не пропусти овом приликом говорити о дужности оца према својој деци. Иза његови леђи опет протуриваше се кроз гунгулу неколицина младих људи, а један међ њима говораше, гледајући на Нану:

— Је ли она?

А за тим мољаше, да га пусте напред, и кад дође са својим друштвом до кум-Тоше, кога не беше упознао, он рече:

— Она је — жалосна јој мајка!

— Зашто то? запита један од осталих.

— Зашто? Видим, као да ви то и незнате, а овамо сте из К.

— Ја, верујте, незнам, шта ви мислите, рече онај исти.

— Та зар није то — она у црнини, што плаче — Нана Тодоровићева?

— Јесте.

— Но па то је она иста, што је пре две године родила као девојком.

Кум-Тоша се на те речи окрене — па се у тај мах јако изненади.

— А гле, откуд ви, Павловићу? рече оном, што изговори оне последње речи.

роду, за које многи веле „нису за наш народ“ да га је публика са највећим одушевлењем и помњом пратила. — Панта Поповић је предавач, који је знао народног се срца дотаћи и у њега усадити нешто што га челичи, да свима бурама може одважно у очи погледати, и заиста сваки који је на овом предавању био, отишао је са њега свеснији него што је дошао — јачи умом и одважношћу! — На овом се предавању видело да нису мисли неке „за наш народ“ утопије. — А Панти Поповићу од свег срца хвала што је аристократе знао онако вешто ишибати и што је знао исписати народне мисли те их опет народу дати! —

Митинг је био сјајан. — Из многих општина било је изасланика. — На њему је сила речи пало, које су дејствовале као муња на народ наш. — Но немам времена да вам га шире опишем.

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

ТЕЛЕГРАМ.

ПЕШТА 24 марта [illegible] ћих јеврејских празника радња никаква. Цене без промене. Време томпло. Вода опада.

На предлог М. П. Живановића.

Идеја, коју је поштовани г. М. П. Живановић покренуо, заслужује похвалу, јер је збиља већ крајње време, да се за своју будућност постарамо. „Панчевац“ а и „Застава“ донеше одговор. — Није моја намера, да ради ових одговора што рекнем, већ хоћу од моје стране, да на јавност изнесем, како ја судим о истакнутом предлогу. Држим да ће се јоште са више страна одговорити, а сви ови одговори мислим да би тек имали правог места критиковању на састанку, који је одређен да буде трећи дан ускрса у Панчеву. —

Ја се потпуно слажем са пошт. братом Живановићем: да ми Срби оснујемо једну велетрговину, ал бих био мишљења, да би кориснije било, и циљи боље одговарало, кад бисмо је у Пешти отворили. Ево зашто.

Ми морамо на уму имати наше мање трговце, који никако Беча не посећују, а таквих српских трговаца има, — да не претерамо, — до 2000; ови сву своју потребу подмирују овде у Пешти, и зато што су слабије фирме, те при самом купу, према јачим трговцима, у неколико процената робу скупље добијају, овима би требало прво помоћи, јер докле је год у нас средња класа јака и докле год ова, ма и лагано ал извесно, напредује, све донде можемо се бољој будућности надати, и онда можемо извесно казати, да је циљ, којој тежимо, постигнута. Ако бисмо пак у Бечу радњу отворили, онда ова не би била приступна за ове мање фирме, — јер ови мањи трговци не могу наћи рачуна, да за своју малу погбу трошак до Беча сносе, — дакле била би радња само нашим првим фирмама приступна ове и данас Беч и остала фабрична места пођују и уживају при купу од фабриканта свеоне користи, као и пештански велетрвщци. Наи мањи трговци остали би, као и данас, безваке помоћи, дакле не би овај завод оној свој циљи одговорио, којој се тежи, и која се ели постићи.

Узмимо само да 2000 српских трговаца из разних крајева овде у Пшти годишње сваки само ф. 2000 обрта прави, то би износило годишње ф. 4,000000. Сваи овај мањи трговац према другим снажнијим бар једно на друго 5 процената робу скупље добија, а у српској радњи овај сувишак не би плаћао, те би се на први поглед наши трговци са ф. 200.000 у самом купу користили, сваи би дакле при купу од ф. 2000 чистих ф. 100 хасне имао, и могао би у своме месту са сваким иноверцем конкурисати, јер би [illegible] робу за цену тако нето јефтиније набављала, — да кажемо јефтиније — као и сваки други овдашњи велекупац.

С друге стране ваља нам узети на ум, од какве би користи био за наше трговце и солидни начин ове српске трговине при самом послуживању, јер се неби ни једном више додало, него оно што је баш сам изабрао, а јоште мање био би изложен оној штети, која се млогоме учини, кад му се у партији по које парче еспапа подмете, што баш за њега и није, а таквих случаја има данас довољно. То све не би се смело догодити у овој српској трговини.

Сад долазимо јоште на једну врло важну околност која би управо за успех свима онима гарантовала, који би са овом српском трговином у свезу ступили, а та је: „заштита“ коју би сваки комитент, који је заслужује, и добио, и то у временима, кад непредвиђене кризе наступе, да један или други неби могао због хрђавих пазара, као што се ових последњих година догађало, своје менице на време покрити.

Такови би овде нашли заштиту, јер би им се рок плаћања продужио, и не би долазили, као што су млоги због самог каприца гдекоје овдашње куће што нехтеде рок продужити, до конкурза, и тако сав свој иметак због конкурза изгубише, а да им је рок плаћања продужен, они би боље време дочекали, робу своју са хасном продавали, дуг исплатили и своје имање сачували. А млого пути се и то догодило да је један Србин баш зато гоњен, да би у оном месту иноверац, који постоји, боље напредовао. То ће млогима познато бити —

Да би овде у Пешти такову трговину отпочели, рече г. Живановић да би се могло са ф. 200.000 почети, но ја бих био мишљења, да би ова свота малена била а да би могла свакој овде већ постојећој фирми конкуренцију чинити, него би требало са ф. 400.000 почети; тим бисмо фондом имали снаге, да оне главне врсте, које баш за наше крајеве највише и продазе, а које се баш код малих фабриканата за готов новац много јефтиније набавити могу, у свако доба можемо купити, јер не смемо с ума сметути да ми хоћемо једну јаку кућу да оснујемо, а та кућа неби смела имати конкурента, она би морала најпробитачније услове својим комитентима чинити, а то је само тако могућно, ако довољни капитал имамо.

Да ли је могућно и ових ф. 400.000 набавити, како и од кога? Ја одговарам да се може, и то овако.

Да се изда 4000 акција свака од ф. 100; онда бисмо се могли надати да би 2000 акција наши мањи трговци узели, јер би сваки радо једну акцију узео, да се ово оствари, почем би имао извесну хасну, као што сам казао: ако само за ф. 2000 на годину еспапа троши, у самом купу, што сада 5 процената више плаћа — а та је хасна ф. 100 — дакле при овом малом обрту исплатила би му се акција, а осим ове користи уживао би дивиденду, која би долазила од користи, што је радња показала. Оних других 2000 акција, што ф. 200.000 износе, ја мислим да би се могле код већих трговаца пласирати, и то на овај начин: Ова би радња требала да има 4 управитеља од стручних људи; сваки управитељ, да би у интересу радње делао, требао би са ф. 30.000 да учествује; то би ф. 120.000 износило, а зар остали ф. 80.000 да се не би могли набавити? Узмимо само колико ће их од мањих трговаца бити, који ће 2, 3, 4 акције а може бити и више узети. На овај начин ја држим да бисмо успели.

Радња би се имала отпочети одмах чим су све акције смештене, али би при уписивању сваки имао 25% положити; тако би се са фор. 100.000 почело а друга уплаћивања могла би бити од 3 до 3 месеца, тако да је за годину дана све уплаћено.

Ако се види, да последња рата није нужна, могла би се одложити све донде, док не би радња тако распрострањена била, да потребовати може.

Што се тиче стручних људи, као књиговође, касира, диспонента, путника, помоћника и др. које би ова радња потребовала, то ја држим да би се на овај начин могло у Српству наћи, и да би млоги једва дочекали, да ова места добију.

Узмимо само овај пример. Колико ми ваљаних трговаца у мањим местима имамо, који врло мали капитал имају и са овим своју радњу воде, а у таковом су месту, да, кад би и хтели радњу своју употребљењем кредита, који би и добили, распространити, ово чинити не би смели [illegible] место таково, у ком би се дало што више радити. Кад би такове људе ова радња позвала да се приме, и кад би им плату, што један књиговођа, диспонент и т. д. у овако великој радњи и заслужује, определила, а уз то да и они свој капитал у акције уложе, јер би тада и они као и управитељи боље ревновали, почем би им акције боље дивиденде носиле, — зар се не би таквци људи приволели, да свој мален посао оставе и ово да приме? Још би моје мнење било и ово: да те људе против смрти код које асегурације обезбеди радња, — и то по њиховом чину са фор. 10.000 фор. 5000 и т. д. — а премија би се од плате одбила, — то јест: казала би се плата у толико мања колико премија износи, ал би се сваком чиновнику приметило да ће после смрти његова породица имати толико да прими; кад би ово радња усвојила, ја држим, да би довољно људи добила. — Са асегурацијом морала би се такова погодба учинити, — за случај ако би којег чиновника ово друштво због каквог преступа отпустило, да се она уплата на ново наименованог превести има, а онај чиновник, који је због преступа отпуштен, губи свако право на оно што је уплаћено, нити да може он на оно даље уплаћивати.

Оволико за сада на предлог поштованог ми пријатеља М. П. Живановића. Тим сам само од прилике навео начин, како ја по моме несмеродавном мнењу мислим, да би било могућно ово подузеће оживотворити, на који начин да акције пласирамо, и како до ваљаних и способних људи да дођемо, да би радња као што се и жели од користи српским трговцима а и акционарима била. А ако ми буде могуће, као што ми је и жеља на збор у Панчево доћи, онда ћу ову моју идеју јоште пространије развити. Међу тим надам се да ће и друга браћа своја мнења јавности предати, те ће се до доброг успеха доћи, а од поштоване српске публике зависиће, да се ово подузеће, које је за Српство врло корисно а и нужно, и оставари.

Пешта 19/31. марта 1871.

Јован Ђорђе Касапиновић.

ИЗВЕШТАЈ

о радњи панчевачке штедионице за месец марат 1871.

ПРИМАЊЕ:

Готовина за 1. марат о. г.	ф.	18388	„ 80
Улози	„	60619	„ 56
Уплаћене менице обичне	„	73764	„ —
„ „ верес. заједнице	„	13150	„ —
„ вађевине	„	1085	„ 33
Есконт меница обичних	„	2874	„ 37
„ „ верес. заједнице	„	758	„ 64
Камате зајмова на непокретности	„	157	„ 53
Наруџбине	„	276	„ 27
Камате на вађевине	„	13	„ 10
Четир веровника	„	53668	„ 49
Наплаћени трошкови	„	13	„ 41
	ф.	224769	„ 50

ИЗДАВАЊЕ:

Враћени улози	ф.	60554	„ 63
Камате на улоге	„	207	„ 24
Есконтиране менице обичне	„	127298	„ 17
„ „ верес. заједнице	„	33650	„ —
Вађевине	„	560	„ —
Један дужник	„	4	„ 26
Намештај	„	62	„ 50
Наруџбине	„	308	„ 65
Плата	„	246	„ 66
Трошкови	„	220	„ 31
Готовина за 1-ви Април 1871.	„	1657	„ 08
	ф.	224769	„ 46

Панчево 4. Априла 1871.

ПАНЧЕВАЧКА ШТЕДИОНИЦА.

— Ево, баш пехотице на „тугу“ моје несуђенице, одговори овај.

— А шта то рекосте — мислим о њојзи? питаше га Карапов.

— Та оно, што ми ви не хтедосте рећи.

— Али шта? Но причекајте, баш добро, што сте ту. У том беше и опело готово и свет се опет крену. Једва можете ићи на својим ногама, — така је гунгула. Кум-Тоша би био рад, да се поразговори са Павловићем, али неможе од велика жагора. Он му викну, кад беху из цркве изашли:

— Где се могу с вама разговарати?

— У гостионици „код лава“, довече, рече Павловић.

После укопа вратио се Тодоровић са кумом и породицом дома. Он беше изнемогао, као да се па каком тешком путу уморио. Не говораше ништа, само жалосно гледаше на руво сарањене кћери, што беше висило на раву. После тога дођоше више њих од познаника, и за добру прилику држаху овим путем одвратити Тодоровића са странпутице, којом и себе и породицу до несреће доведе.

— Све је већ прошло! шапуташе Тодоровић на силне опомене пријатеља.

— Како то? рекоше ови.

— А, како! Ја сам њу убио — ја сам убица. Шта можете ви од убице желети.

После устаде и изађе. Мало за тим врати се натраг, и стаде јасно да пева. Сви га погледају зачуђено а он се смејаше.

— Шта ме гледате? рече на послетку. Што певам? А зашто не бих певао? Та ја сам убио кћер! Ха, ха, благо мени!

То беше жалосно видети. Они, што беху ту, шапутаху у страху: за бога, он је полудео!

(Наставиће се.)

—в. **Панчево** 24. априла. — Пошто се путови нешто поправили, почели су и довози боље да долазе, али још не у оној мери, као што би то према добу требало да буде, а то с тога, што су друмови местимице још испровађивани и препловљени водом, која се у низине накупила. Ценовник је наш овај:

Ч ЖИТО ф. 9—10; — НАПОЛИЦА ф. 7·50—8; — КУКУРУЗ ф. 5·20; — ЗОБ ф. 4. —

П. Р. **Крњешевци**, 16. марта. (Поплава у Срему.) Већ је у целој околини сигурно позната поплава нашега места, а да је само ове године, то не бисмо ни саопштавали, почем је ова година и на више места са водом штету нанела. Али је тако код нас не мало сваке године, кад иоле вода роди. Није нам ни прошле године боље било; ближњој политичној власти познато је било, да су нам јесењи усеви поплављени, а пролетњи због воде непосејани остали, услед тога за потпору нашег становништа речена власт никакова корака неучини, али ипак наше становништво и тај удар спокојно претрпи неосврћући се ни на какову милост, збрину се из своје сиротиње и продаде што му је најмилије и без чега живети не може, те царску порцију исплати, у нади да ће и тај бол претрпети моћи, и да ће га друга година залечити, али ево још већега јада, ово нам [illegible] још веће чудо почини, и сасвим нас утамани. А довољно је знати, да се преко атара није друкчије већ на чамцу прећи могло. Кад већ виде сатнија наше коначно страдање, сети се Бога и душе те јави вишој власти, на које речена власт изашље комисију у лицу мајора Стипановића за кога изрећи можемо да је човек коме правда и истина на срцу лежи, и уфамо се да његов долазак по нас неће бити неуспешан. Са пролетњим усевима већ видимо како стојимо; еда ли ће се наша власт каковим сретством побринути, да нам и јесењи усеви не остану непосејани, видећемо.

Ми морамо готово сваке године поплављени бити, јер су брзе воде са Фрушке Горе на нас управљене, као са града топови на непријатеља. Чујемо да се поговара, да ће се још у овој години нешто о пропуштању воде код нас радити. За ото налазим за добро коју још у напред о том прозборити, да неби по нас као у пређашња времена место боље горе учињено било, јер ми, који трпимо, најбоље, од куд бива, и знати можемо.

Прво треба знати, да је наш атар најнижи, и да преко њега никакова текућа вода без наше штете превести се неможе, почем је сам од себе и од киша пун воде, и још на истој одозго лежи. Канал се не може копати, јер би због долазеће воде увек пун био. Вода, која би долазила с друге стране опет, мора се широм разливати. Из тога је нужно да се свака долазећа вода од нашега атара одбије, кроз више земље канали отворе те у Саву ил Дунав испусте. Али то на наше зло у прва времена није учињено, већ је један канал од Голубинаца преко војачког атара, а други од старе Пазове преко Војке у наш атар пуштен, који, ако на планини нагла киша падне, наше поље водом полије.

Тако ако се мисли нашем опстанку овде, речена два канала, која су у наше поље пуштени, треба да се преко старе Пазове код Бановаца у Дунав пусте.

Стари канал, који од Петроваца преко михаљевачког атара крај Ашање на Прогар у Саву излази, на тако великој води на жалост ни капи воде ниje имао, јер они, преко чијег атара иде; немају ћуприја, већ су га загушили, па с колима преко њега прелазе. А вода је сва одбијена на нови канал, који се код Петроваца са старим дели, и иде преко Перхова и Деча у Добановачке баре. Овај није могао толику навалу воде у себи задржати, већ је покипио те тако поља поплавио.

Из тога налазим, да би најпрактичније било, речена два канала т. ј. од Голубинаца и Пазове на Бановце у Дунав извести. А стари канал, који на Прогар излази у Саву, отворити, да воду дели са новим каналом. Нови канал пак сипом утврдити, да га никако вода пролити не може, нити да из свога корита излази. Тако бисмо се ми само од поплаве сачувати могли, да нам толике трудове, што веле, мутна Марица испред очију не носи.

ТЕЧАЈ БЕЧКЕ БЕРЗЕ

од 23. марта 1871.

Државни дуг у банкама . .	фор.	58·35
„ „ „ сребру . .	„	68·10
Државни зајам од 1860 . .	„	95·40
Акције народне банке . . .	„	726·—
„ кред. завода . . .	„	269·30
Лондон	„	125·—
Сребро	„	122·65
Дукати	„	5·86
20 франака	„	9·95½

Ред пловидбе.

Од Панчева за Градиште, на Базјаш: суботом понедеоником и четвртком у зору.

Од Београда за Шабац: недељом, уторником и четвртком по доласку прве местне лађе земунске.

Од Сегедина за Земун: средом и суботом у јутру.

Од Земуна за Сегедин: недељом и четвр. у подне.

Од Брчке за Шабац и Београд, на аустријску Митровицу, четвртком са зором.

Од Шапца за Београд, уторником и суботом у 6 час. у јутру, а четврт. по доласку лађе из Брчке.

Од Београда за Градиште, на Панчево и Базијаш, и пристајући код свију српских станица, понедеоником, средом и петком у јутру, по доласку прве местне лађе земунске.

Од Београда за Орш, у свези са лађама на доњем Дунаву, и присућни код Панчева, Базијаша и свију српских стица, понедеоником у јутру, по доласку прве мес. лађе земунске.

Од Оршаве за Београд пристајући код Базијаша, Панчева и свију срких станица и у свези са лађама, што плове дШапца и Брчке, уторником са зором.

Од Градишта за Беоад, пристајући код Базијаша, Панчева и свију срких станица, уторн. по доласку лађе из Орша, а четврт. и суб. у 6 час. у јутру.

Од Београда за Шабац и Брчку, пристајући код аустр. Митровице, средом у јутру, по доласку прве местне лађе земунске

Од Београда за Шабац, понедеон. средом и петком по доласку прве месте лађе земунске.

Од Пеште за Земун и Београд: сваког дана осим четвртка у 6½ часа у јутру.

Од Панчева за Оршаву Четвртком у јутру.

Од Земуна за Пешту: сваког дана осим петка у 7 час. у јутру.

Од Оршаве за Пешту Петком у 5 часова у јутру.

Различности.

— Лист народне странке у троједној краљевини **„Заточник“** обустављен је на три месеца. На место његово излази „Браник“ под власништвом Скендра Бобека а уредништвом Кл. Божића. Разлог је забрани то, што се политички лист по закону преском, који важи за границу, може обуставити ако је три пута ради преступа, или један пут ради злочинства осуђен.

— Из **Карловаца** нам пишу, да је тамо у прошли уторник 16. ов. м. стигао из Пеште администатор патријаршије Стојковић.

— У последњој седници пештанског општинског заступства поднео је управитељ статистичног одсека извештај о успеху народнога пописа. По том извештају између 200.476 душа у Пешти знају читати само њих 79.000. Најизображенији су исповедници православне вере, за њима долазе јеванђелици, чивути, а најпосле католици. Исповедници католичке вере налазе се по том извештају у целој Угарској на најнижем степену изображења.

Књижевне вести.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

НА РОМАН:

„ЈЕДАН ОБИЧАН ДОГАЂАЈ“

од

Ивана Гончарова,

с рускога превела

Марија Лебедева.

Издаје га:

„ПРЕХОДНИЦА.“

Пре неколико година покренуло је друштво „Преходница“ у Пешти издавање „Збирке одабраних превода,“ тежећи да тим начином даде Српкињама што племенитије, здравије душевне хране, да им омили српску књигу, те да их одврати од занимања, што нити одговора женском карактеру и позиву, нити годи српскоме духу, чуствима српскога срца. У тој цели издала је „Преходница“ у преводу „Гусарскога краља,“ даље „Дим“ а сада ево и по трећи пут ступа пред српски читалачки свет, издајући један од најбољих романа руске књижевности, што се зове „Један обичан догађај.“ Роман тај написао је Гончаров, руски романописац, који је чувен са својих истина малобројних, али за то вештачки написаних дела.

Гончаров као романописац, одликује се дубоким познавањем човечије природе, оштрим проникнућем у законе друштвеног развитка. Те дивне особине своје изнео је на видик у роману „Један обичан догађај“ којега „Предходница“ овим намерава да изда. И у овом роману насликана је љуцка парав онако, како се мора да развија по вечним природним законима, насликани су карактери по најстрожијој досљедности, изнешени су на видик сви и најмањи покрети у љуцкоме срцу и души; једном речи: предмет тога романа црљен је из саме друштвености и стоји на нивоу данашњега века; пун је најјезгровитијих мисли, и што је веома важно, пишчева личност нигде се не истиче, него се држи строге објективности, што никако не смета да дело и опет узима правога полета.

Узев у поглед данашње наше околности, „Преходница држи да ће издањем овога романа не само дати веома занимљиву књигу Српкињи у руке, но је уверена да ће бар у нешто попунити и давно осећану празнину на пољу српског романа.

„Преходница“ дакле позива сваког српског оца и сваку српску мајку који имају ћерку, позива свакога српског брата који има милену сеју, а тако исто и сваког појединог српског родољуба и родољупкињу, да потпомогну издавање тога романа тим што ће се на ње претплатити.

Књига ће бити штампана на лепој, глаткој хартији, изнеће до двеаст а може бити и више табака, а стаје тек 1 фор. а. вр. или 10 гроша за Србију.

Рок претплате траје до 1. маја 1871. по нашем. Скупитељи добијају једанаесту књигу или цену за исту на дар.

Претплата нека се изволи слати на брата **Алекс. В. Поповић**, кандидата професуре, Pest, Grünbaumgasse Nr. 23.

Без новаца не можемо пријаве уважити; тек кад се скупи довољни број претплатника моћи ће дело — које је већ спремљено — ући у штампу.

„Преходница“ се узда у јаки одзив Срба и Српкиња; полаже велику наду на многобројне чланове уједињене омладине и омладинске дружине ма које врсте, да не ће допустити, да јој буде „глас вапијућег у пустињи!“

У Пешти, 21. фебруара 1871.

Омладинска дружина:

„ПРЕХОДНИЦА.“

Позив
НА СРБЕ ТРГОВЦЕ.

Трећи дан Ускрса држаће се у 3 сахата по подне у дворани православне општине

конференција рада оснивања друштва за велетрштво,

на коју се Срби трговци одавде и са стране најучтивије позивају.

У **Панчеву,** 24. марта 1871.

М. П. Живановић.

ОГЛАСИ.

Један помоћник

може одма ступити у шпецерајску трговину

Ј. У. Јоханновића

(2—3) У ПАНЧЕВУ.

Стечај.

Закључком друге годишње скупштине „српске певачке заједнице“ од 30. августа 1870. бр. 8. у Новом Саду држане, расписује се овим у смислу устава стечај на годишњих а. вр. ф. 600 стипендије за оне, који се желе учењу генералбаса у Бечу или Прагу посветити.

Просиоци имају молбенице своје потписаноме друштву до краја јуна о. г. послати, а уз то и писмене доказе, да су:

1. потпуно здрави,
2. Народности српске, и
3. да су се и до сада музиком бавили, дакле већ нека знања музична имају.

Изабрани мора се обвезати, да ће прописани течај свршити; ако ли пак својом кривицом течај напусти или напустити узмора, да ће потрошени на њега новац или он, или у случају малолетности родитељи му или старатељи српској певачкој заједници повратити.

Из 86. одборске седнице српског црквеног певачког друштва у Панчеву 16. марта 1871. држане.

Др. Конст. Пејичић председник. **Бранко Рајић** тајник.

Оглас.

Потписани завод обзнањује свим својим г. г. акционарима, да делимке за год. 1870 од ф. 8 и 50 новч. сваки дан у редовним часовима у писарници својој плаћа.

Уједно се умољавају сва она г. г. акционари, који нису јоште своје депоноване акције подигли, да се што пре пожуре, јер за чување истих не може завод даље јамчити.

(1—3) **Панчевачка штедионица.**

Оглас.

Гвожђарској трговини

ХЕРЖЕЊАКА И ГРАФА

у Панчеву

потребан је један шегрт. 3—3

Одговорни уредник **Јован Павловић.**

Брзотиском **Јовановића и Павловића.**